

Tomasz Zegar

PROCESY INTEGRACJI OBSZARU METROPOLITALNEGO WARSZAWY

Badania dotyczą identyfikacji powiązań między gminami obszaru metropolitalnego Warszawy, określenia ich charakteru i siły. W artykule skupiono się na współpracy między jednostkami obszaru jako istotnym elemencie integracji. Podjęto także próbę oceny stopnia integracji obszaru metropolitalnego. Badania opierały się na danych z ankiet rozesłanych do władz lokalnych gmin OMW. Analizą objęto partnerów, przebieg oraz cel współpracy. Podsumowaniem tej części artykułu jest mapa sieci współpracy. Na podstawie kierunków i intensywności współpracy wydzielono obszary integracji oraz zaznaczono istnienie powiązań pasywnych i aktywnych.

Obszary metropolitalne

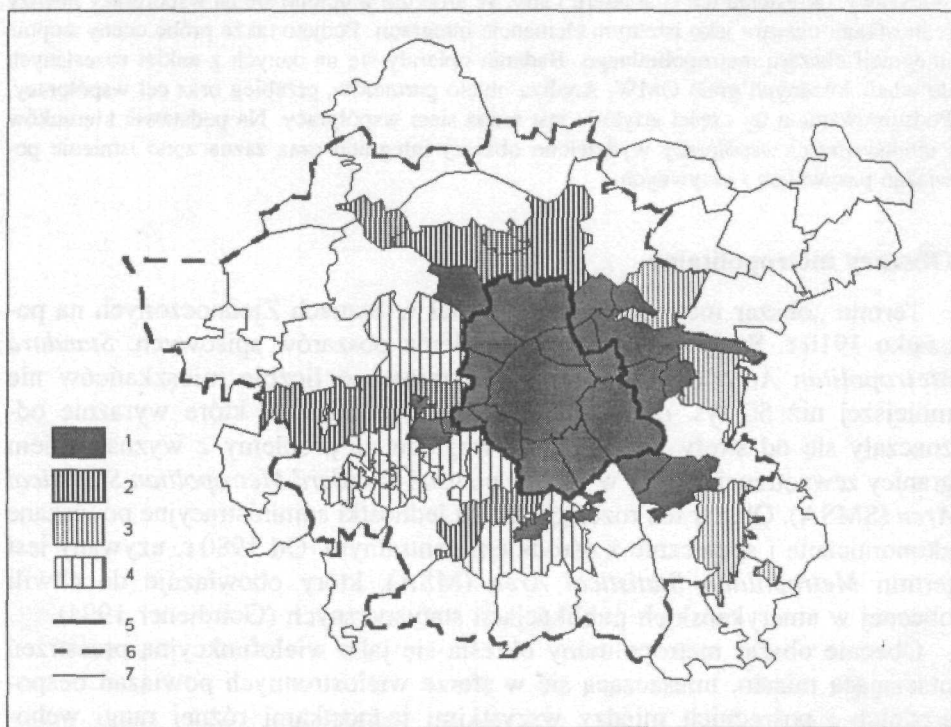
Termin „obszar metropolitalny” powstał w Stanach Zjednoczonych na początku 1910 r. Stosowany był do określenia obszarów spisowych. *Standard Metropolitan Area* (SMA) obejmował miasto o liczbie mieszkańców nie mniejszej niż 50 tys. oraz otaczające je przedmieścia, które wyraźnie odznaczały się od strefy wiejskiej. Ze względu na problemy z wyznaczeniem granicy zewnętrznej (SMA) w 1959 r. powstał *Standard Metropolitan Statistical Area* (SMSA). Obszar ten rozciągał się na jednostki administracyjne powiązane ekonomicznie i społecznie z ośrodkiem centralnym. Od 1980 r. używany jest termin *Metropolitan Statistical Area* (MSA), który obowiązuje do chwili obecnej w amerykańskich publikacjach statystycznych (Gottdiener 1994).

Obecnie obszar metropolitalny określa się jako wielofunkcyjną przestrzeń otaczającą miasto, mieszczącą się w sferze wielostronnych powiązań bezpośrednich i pośrednich między wszystkimi jednostkami różnej rangi wchodzącymi w skład obszaru.

Bardziej szczegółową definicję można znaleźć w *Studium Możliwości Rozwoju Obszaru Metropolitalnego Warszawy*. „Obszarem metropolitalnym nazywa się silnie zurbanizowany układ osadniczy, o dużym stopniu funkcjonalnej integracji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, zdominowany przez jeden silny ośrodek wzrostu. Obszar ten, poza terenami zurbanizowanymi, obejmuje również strefy niezbędne do funkcjonowania jego podsystemów inżynierskich, komunikacyjnych oraz usługowych, a także przestrzenie, które stanowią,

z punktu widzenia przyrodniczego, konieczne dla niego zaplecze ekologiczne, przeznaczone na cele rekreacyjne, żywicielskie i klimatyczne” (Chmielewski 1995).

Jednymi z pierwszych, którzy przeprowadzili badania obszarów metropolitalnych w Polsce, byli K. Dziewoński i L. Kosiński. W 1960 r. dokonali oni pierwszych delimitacji, analizując gęstość zaludnienia. Badania te wzbogaciła w 1965 r. K. Lier, wyznaczając granice regionu metropolitalnego Warszawy. W tym celu użyła już kilku wskaźników, które lepiej oddawały złożony charakter obszaru (Lier 1965). Należy również wspomnieć o reformie terytorialnej kraju z 1975 r., wskutek której utworzono trzy województwa miejskie: warszawskie, łódzkie i krakowskie. Obejmowały one swym zasięgiem wspomniane miasta wraz ze strefą najsilniejszych powiazań. Liczne badania i delimitacje obszaru metropolitalnego Warszawy przeprowadzali m.in.: Z. Gontarski (1980), Z. Knapp (1983), A. Potrykowska (1985) i B. Jałowiecki (1999).

Rys. 1. Obszar metropolitalny Warszawy. Zasięg wyznaczony na podstawie kryteriów charakterystyk: społecznych S; struktury fizycznej zagospodarowania F; standardów jakościowych zagospodarowania J. 1 – OMW według kryteriów S, F, J. 2 – OMW według kryteriów S, J. 3 – OMW według kryteriów S. 4 – OMW według kryteriów J. 5 – granice miasta stołecznego Warszawy. 6 – granice województwa warszawskiego. 7 – granice gmin obszaru metropolitalnego wyznaczonego na potrzeby badania.

Źródło: Chmielewski 1995.

Jedną z ostatnich delimitacji dokonano w *Studium Możliwości Rozwoju Obszaru Metropolitalnego Warszawy* (Chmielewski 1995) – por. rys. 1.

Współcześni badacze metropolii przywiązują mniejszą wagę do wyznaczenia dokładnych granic strefy wpływów miasta. Z czasem stało się to wręcz niemożliwe, ponieważ w nowej, globalnej gospodarce procesy zachodzące w mieście są wielopłaszczyznowe. „Niektóre wielkie miasta zaczęły przejmować funkcje kierownicze w zarządzaniu gospodarką postindustrialną w skali ponadnarodowej” (Jałowiecki 2000). Międzynarodowy przepływ kapitału, ludzi i informacji stworzył sieć silnych powiązań, której węzłami są miasta (metropolie) wraz z obszarami metropolitalnymi.

Kształtowanie się obszarów metropolitalnych związane jest ze wzrostem liczby ludności miast i ich stref podmiejskich. Powoduje to zwiększanie się powierzchni terenów zurbanizowanych wokół miasta. Wraz z rozwojem obszaru metropolitalnego komplikuje się jego struktura, a otoczenie przejmuje niektóre funkcje miasta centralnego, tworząc obszar zintegrowany funkcjonalnie, administracyjnie i społecznie. Między jednostkami obszaru zachodzą różnego rodzaju związki. Wśród wielu można wyróżnić powiązania i procesy integracji.

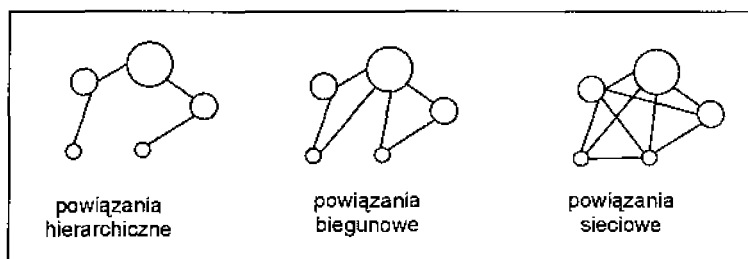
Do zaistnienia powiązań konieczna jest różnica potencjałów między jednostkami, odznaczającymi się różną bazą ekonomiczną i specjalizacją, oraz połączenia infrastrukturalne, umożliwiające przepływy ludzi, kapitału i informacji. Powiązania dotyczą również sfery pozamaterialnej, czyli funkcji, instytucji oraz procesów społecznych.

Integracja to rezultat świadomych działań władz odpowiedzialnych za rozwój określonych obszarów. Jest ona rezultatem współpracy między jednostkami, których wspólne powiązania stwarzają taką możliwość. Współpraca oparta na osiągnięciu obustronnych korzyści wzmacnia istniejące już powiązania i tworzy nowe.

Czynniki integrujące obszar metropolitalny

W procesie kształtowania się obszarów metropolitalnych muszą istnieć siły spajające tak zróżnicowaną funkcjonalnie przestrzeń. Są to procesy integracji, polegające na wzajemnym uzależnieniu, łączeniu i wiązaniu jednostek w systemy społeczno-przestrzenne. „Procesy integracji w odniesieniu do systemów mogą przebiegać równoległe do procesów różnicowania. Funkcjonalne różnicowanie systemów działania zespołowego zwiększa ich uzależnienie, a więc sprzyja integracji” (Chojnicki 1996).

Integracja może odbywać się w trzech układach: hierarchicznym, biegunowym i sieciowym (rys. 2). Pierwszy ma charakter pionowych powiązań między ośrodkiem większym a mniejszym. Tworzy się w ten sposób hierarchiczny system miast. W drugim przypadku powiązania metropolii z otaczającymi jednostkami przybierają kształt promienisty. Wszystkie miasta w okolicy metropolii są bezpośrednio z nią powiązane. Ostatni układ tworzy

Rys. 2. Układy powiązań

Źródło: opracowanie własne.

sieć powiązań poziomych między wszystkimi ośrodkami. Wymienione rodzaje kierunków integracji nie wykluczają się – hierarchiczne mogą ewoluować w biegunowe, a następnie w sieciowe; również w zależności od rodzaju czynnika integracyjnego mogą współwystępować. Obszar metropolitalny z założenia charakteryzuje się układem powiązań sieciowych.

Powiązania wewnątrz układów przestrzennych zachodzą dzięki czynnikom integrującym. Przybierają one różną formę. Poniżej podzielono je na cztery rodzaje: infrastrukturalne, funkcjonalne, instytucjonalne i percepcyjne. Każdy z rodzajów dzieli się jeszcze na grupy i czynniki właściwe (tab. 1).

Poniżej szerzej zostanie omówiony jeden z czynników wspólnego interesu. Współpraca między jednostkami obszaru metropolitalnego jest ważnym czynnikiem integrującym. Powstanie więzi instytucjonalnych może być traktowane jako jeden z etapów tworzenia się obszaru metropolitalnego. Współpraca gmin w dużym stopniu ułatwia dalszy rozwój infrastruktury zarówno technicznej, jak i społecznej. Wspólnymi środkami finansowymi i logistycznymi obniża się koszty inwestycji. Dzięki udanej współpracy tworzą się więzi społeczne, szczególnie w przypadku współpracy kulturalnej i oświatowej. Dają one efekt w postaci wzrostu wzajemnego zaufania i akceptacji. To z kolei może owocować wspólnymi przedsięwzięciami obywatelskimi i kooperacją między lokalnymi firmami.

Potrzeba wspólnych kontaktów powstaje w wyniku konkurencji lub kooperacji jednostek. Współpraca może mieć charakter oficjalny i sformalizowany (np. działalność izb rzemieślniczych, związków celowych, stowarzyszeń) lub nieoficjalny i bezpośredni (nieformalne kontakty władz gminnych, działalność organizacji społecznych). Różne są przyczyny nawiązywania współpracy – najczęściej konieczność rozwiązania problemów wykraczających swym zasięgiem poza granice jednej gminy lub takich, których pokonanie wymaga nakładów przewyższających zasoby jednostki terytorialnej.

Innym aspektem tego zagadnienia jest wspólna polityka gmin i tworzenie grup interesu. Współpracujące gminy tworzą nową jakość. Ich wspólna siła (ekonomiczna, społeczna i polityczna) jest większa niż każdej z osobna. Związek powoduje powstanie wartości dodanej, którą można wykorzystać

Tab. 1. Czynniki integrujące obszar metropolitalny

Czynniki integrujące					
Infrastrukturalne		Funkcjonalne		Instytucjonalne	Percepcyjne
Techniczne	<ul style="list-style-type: none"> - sieć wodociągowa - sieć gazociągowa - sieć kanalizacyjna - oczyszczalnie ścieków - składowiska odpadów 	<ul style="list-style-type: none"> - zaplecze rezydencjalne - zaplecze usługowe - zaplecze rekreacyjne - zaplecze produkcyjne - lokalizacja inwestycji 		<ul style="list-style-type: none"> - obszar administracyjny - wspólne granice - urzędy - organizacje lokalne 	<ul style="list-style-type: none"> - tożsamość - relacje z sąsiadami - percepcja przestrzeni
	Spoleczne	<ul style="list-style-type: none"> - szkoły - przychodnie, szpitale - kościoły, diecezje - kina, teatry, muzea - tereny sportowe, rekreacyjne 	dojazdy do	<ul style="list-style-type: none"> - miejsca pracy - szkoły - urzędu - miejsca rekreacji - miejsca usługi 	czynniki wspólnego interesu
Transportowe	<ul style="list-style-type: none"> - drogi - koleje - komunikacja zbiorowa - telekomunikacja 	<ul style="list-style-type: none"> - drogi - koleje - komunikacja zbiorowa - telekomunikacja 			

Źródło: opracowanie własne.

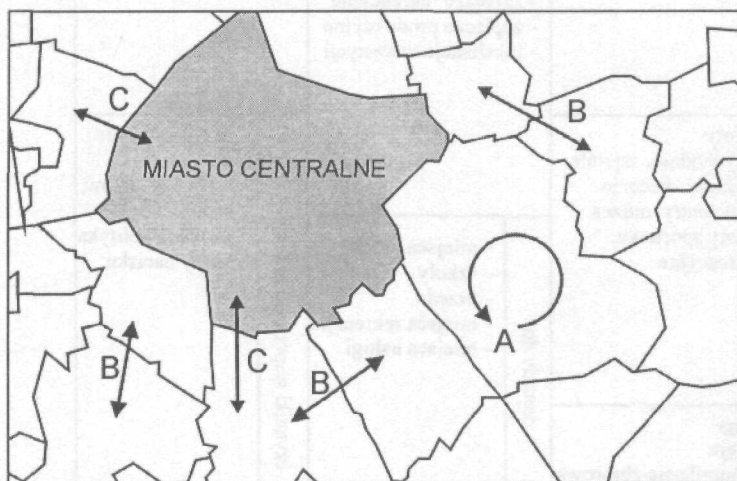
w formułowaniu postulatów polityki wyższego szczebla. Przykładem może być Stowarzyszenie Metropolia Warszawa zrzeszające gminy warszawskie i gminy bezpośrednio graniczące z miastem, które wykorzystując inicjatywę obywatelską, próbowało zmienić ustrój Warszawy.

Współpraca jednostek OMW w świadomości władz lokalnych

Warszawa, z racji wielkości i potencjału rozwojowego wpływającego na aktywizację obszarów ją otaczających, jest miastem centralnym obszaru metropolitalnego. Jak już wspominałem, w literaturze istnieje wiele modeli delimitacji tego obszaru. Na potrzeby przeprowadzonych badań za jednostki obszaru metropolitalnego Warszawy (OMW) uznano gminy dziewięciu powiatów: warszawskiego, warszawskiego zachodniego, nowodworskiego, legionowskiego, wołomińskiego, otwockiego, pruszkowskiego, piaseczyńskiego, grodziskiego oraz gminy Wesola, Sulejówek i Halinów (w 2001 r. gminy powiatu mińskiego).

Podstawą przeprowadzonych badań obszaru metropolitalnego były ankiety pocztowe, wysłane do przedstawicieli władz gminnych. Otrzymywali je burmistrz lub wójt (w zależności od rodzaju gminy); przewodniczący rady gminy oraz sekretarz. Badania rozpoczęły się w grudniu 2001 r., a ostatnie ankiety spłynęły w marcu 2002 r. W sumie wysłano 207 ankiet do 69 gmin. Odpowiedzi otrzymano z 55 gmin (80% gmin OMW) w liczbie 100 ankiet.

Układ metropolitalny jest tworzony przez sieć powiązań horyzontalnych i wertykalnych między jednostkami. Powiązania te można podzielić na trzy rodzaje (rys. 3).

Rys. 3. Rodzaje powiązań

- A – powiązania wewnątrz gminy
- B – powiązania między gminami
- C – powiązania z miastem centralnym

Źródło: opracowanie własne.

Pierwszy rodzaj to powiązania w obrębie jednej gminy. W takim przypadku kooperantami w skali mikro są mieszkańcy, przedsiębiorcy oraz władza samorządowa. W zależności od siły i rodzaju powiązań dochodzi do konsolidacji i pełnej współpracy w dążeniu do wzmocnienia rozwoju danej jednostki lub dezintegracji i chaosu w działaniach poszczególnych aktorów. Drugi rodzaj powiązań zachodzi między gminami obszaru metropolitalnego. W tym przypadku mają one charakter horyzontalny i dotyczą przede wszystkim sfery funkcjonalnej i instytucjonalnej. Dane jednostki mogą się wzajemnie uzupełniać pełnionymi funkcjami lub współpracować przy rozwiązywaniu problemów wykraczających poza granice jednej gminy. Trzeci rodzaj powiązań ma charakter wertykalny i występuje między gminami a ośrodkiem centralnym. Relacje metropolii z otoczeniem decydują o spójności i komplementarności działań prowadzonych na obszarze metropolitalnym, od których zależy harmonijny i trwały rozwój całego układu.

Na podstawie prezentowanych rodzajów powiązań współpracę między jednostkami obszaru metropolitalnego Warszawy ujęto w dwóch podrozdziałach. Pierwszy omawiać będzie współpracę między gminami obszaru z wyłączeniem Warszawy. W drugim zaprezentowano współpracę gmin obszaru metropolitalnego z Warszawą.

Badając rodzaj i siłę związków między Warszawą a innymi jednostkami obszaru metropolitalnego, należy na wstępie ustalić, czy istnieje jakikolwiek wpływ miasta na otoczenie. Zapytano więc respondentów o ich subiektywną ocenę wpływu Warszawy na rozwój ich gminy. Ankietowani we wszystkich gminach, poza gminą Strachówka, wskazali na istnienie takiego wpływu i określili go jako pozytywny. Oznacza to, że cały obszar badań znajduje się w strefie efektów rozprzestrzeniania (*spread effects*), czyli pozytywnych interakcji odśrodkowych, spowodowanych procesem kumulatywnego wzrostu¹. Zjawisko to można wytłumaczyć odległością od Warszawy. Im bliżej miasta, tym więcej pozytywnych zależności. Gminy bezpośrednio sąsiadujące ze stolicą oraz rozciągające się wzdłuż szlaków komunikacyjnych wskazały zdecydowanie pozytywny wpływ stolicy na ich rozwój. Strachówka jest położona z dala od bezpośrednich połączeń ze stolicą. Główna droga przechodząca przez gminę łączy Łochów z Mińskiem Mazowieckim.

Wykazany pozytywny wpływ dużego ośrodka miejskiego na gminy powinien mieć odbicie w ich polityce rozwojowej. Na pytanie o wpływ Warszawy na plany rozwojowe gminy 70% respondentów wskazało, że bliskość stolicy w dużym stopniu decyduje o kierunkach polityki przestrzennej i rozwojowej gminy. 26% ankietowanych w niewielkim stopniu uzależnia plany rozwojowe od Warszawy.

Według przedstawicieli badanych gmin bliskość Warszawy odgrywa ważną rolę w polityce budowlanej i mieszkalnictwie jednostek OMW. Ma to konkretne odniesienie do konstruowania planów zagospodarowania przestrzennego i przeznaczania terenów rolniczych pod zabudowę. Gminy widzą szansę rozwoju w zwiększaniu liczby ludności i rozwoju bazy usługowej. Wiąże się z tym konieczność przeprowadzenia inwestycji infrastrukturalnych, co w przyszłości może dać wzrost wpływów z podatków. Z drugiej strony gmina jest zmuszona świadczyć usługi większej liczbie mieszkańców. Kolejnymi dziedzinami planowania, na jakie wpływa obecność Warszawy, jest rozwój funkcji rekreacyjnych, które mogłyby zasilić lokalną sferę usług (głównie gastronomię i handel) oraz oświata.

O pozycji gmin obszaru metropolitalnego, obok bazy ekonomicznej, decyduje dostępność komunikacyjna ośrodka centralnego. W przeprowadzonych badaniach wszyscy respondenci wskazali, że dostępność komunikacyjna Warszawy ma wpływ na rozwój jednostek obszaru metropolitalnego. Aż 83%

¹ Według G. Myrdala: odśrodkowe, progresywne efekty „rozprzestrzeniania” (*spread effects*) oraz dośrodkowe efekty „wymywania” (*backwash effects*). Podobną w znaczeniu koncepcję przedstawił A.O. Hirschman; wyróżnił on pozytywne efekty infiltracji (*trickling-down effects*) oraz negatywne efekty polaryzacji (*polarization effects*) (Grzeszczak 1999).

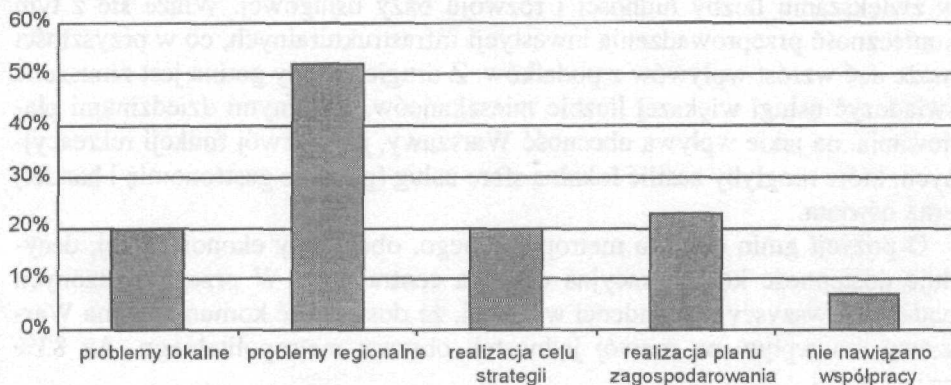
gmin uznało, że wpływ ten jest bardzo duży. O takiej sile Warszawy zdecydował między innymi układ sieci transportowej oraz kierunek przepływu ludzi, dóbr i informacji.

Współpraca między gminami sąsiadującymi z Warszawą

W ankiecie zamieszczono pytania dotyczące współpracy między gminami sąsiadującymi z Warszawą. Respondentów zapytano, czy gmina nawiązała współpracę, jak ta współpraca przebiegała i czego dotyczyła.

Z przeprowadzonych badań wynika, że najwięcej kontaktów istnieje między gminami bezpośrednio graniczącymi z Warszawą oraz połączonymi w związek celowy. Na obszarze metropolitalnym istnieje wiele takich organizacji, do najważniejszych należą: związek gmin Zalewu Zegrzyńskiego, związek gmin Mazowieckiego Parku Krajobrazowego, Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Nadświrdrzańskich, Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Zlewni Rzeki Jeziorki, Stowarzyszenie Gmin Kampinoskiego Parku Narodowego oraz Stowarzyszenie Metropolia Warszawa. Widoczne są również ożywione kontakty gmin położonych wzdłuż linii kolejowej Warszawa–Grodzisk Mazowiecki. Większość wymienionych związków ma charakter proekologiczny i proturystyczny. Jedynie Stowarzyszenie Metropolia Warszawa wyróżnia się swoim programem politycznym. Współpraca gmin może odbywać się również w ramach powiatu, integrującego z założenia działalność swoich jednostek. Tylko kilka gmin wskazało powiązania tego rodzaju. Najsilniejsze kontakty występują w powiatach: Nowy Dwór Mazowiecki, Legionowo i Piaseczno.

Pięćdziesięciu dwóch respondentów wskazało, że powodem nawiązania współpracy jest problem wykraczający poza granice jednej gminy (rys. 4). Dwudziestu podało natomiast, że z pomocą innych jednostek rozwiązuje wewnętrzne problemy gminy. Podobny udział miały wspólne realizacje celów zawartych w strategii lub postanowień planów zagospodarowania przestrzennego.

Rys. 4. Powody nawiązania współpracy między gminami sąsiadującymi z Warszawą (można było wskazać kilka odpowiedzi)

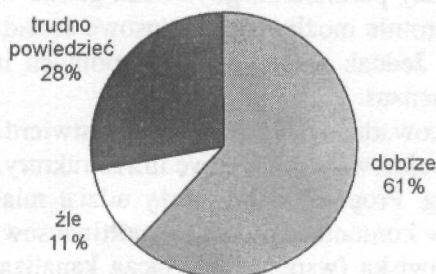
Źródło: badania własne.

Ankietowani wskazali, że współpraca dotyczyła przede wszystkim rozwoju infrastruktury technicznej (33 odpowiedzi). Oznacza to, że budowa sieci kanalizacyjnej czy gazowej jest nierzadko inwestycją kilku gmin. Samodzielne wykonanie takiego przedsięwzięcia jest często niemożliwe, ponieważ jest ono wysokonakładowe i w wielu przypadkach wykracza poza granice jednej gminy. W dobie podwyższania standardów życia mieszkańców i przyciągania kapitału zewnętrznego inwestycje takie często zajmują pierwszą pozycję w strategiach rozwoju lub planach zagospodarowania. Kolejnym przedmiotem współpracy jest, powiązana z pierwszym, ochrona środowiska (16 wskazań). Gminy wspólnie zarządzają odpadami, budują oczyszczalnie i wysypiska. Współpraca ta dotyczy również gminy we wspomnianych już związkach. Następnymi dziedzinami są problemy związane z komunikacją (7), planowanie przestrzenne (7) i oświata (6). W przypadku komunikacji współpraca dotyczy wspólnych linii autobusowych, które zwiększają dostępność ośrodków lokalnych (np. Legionowo, Nieporęt), oraz wspólnej organizacji ruchu do Warszawy (Wołomin, Zielonka, Żabki oraz Nadarzyn, Raszyn). Trzy gminy obszaru metropolitalnego (Jaktorów, Baranów i Żabia Wola) oraz Teresin i Żyrardów wspólnie opracowują plany zagospodarowania przestrzennego. Jednostką koordynującą jest Miejski Zespół Urbanistyczny z Żyrardowa. Współpraca dotycząca oświaty została pośrednio wymuszona przez reformę terytorialną i edukacyjną. Pierwsza reforma nadała jednostkom kompetencje do zarządzania określonymi rodzajami szkół, druga wymogła powstanie efektywnej siatki szkół podstawowych oraz wprowadziła szczebel gimnazjalny. Do wszystkich zmian musiały dostosować się władze samorządowe, co często owocowało współpracą między gminami w zakresie dowozu dzieci do szkoły.

We współpracy między gminami najważniejsze jest porozumienie. Aby je osiągnąć, potrzeba obustronnych dobrych intencji i wzajemnego szacunku. Większość gmin wypowiedziała się pozytywnie o współpracy z innymi gminami poza Warszawą. (Nawet jeśli część odpowiedzi „trudno powiedzieć” uznać jako kurtuazyjne zanegowanie dobrej współpracy – rys. 5). Tylko trzy

Jak układała się współpraca między gminami?

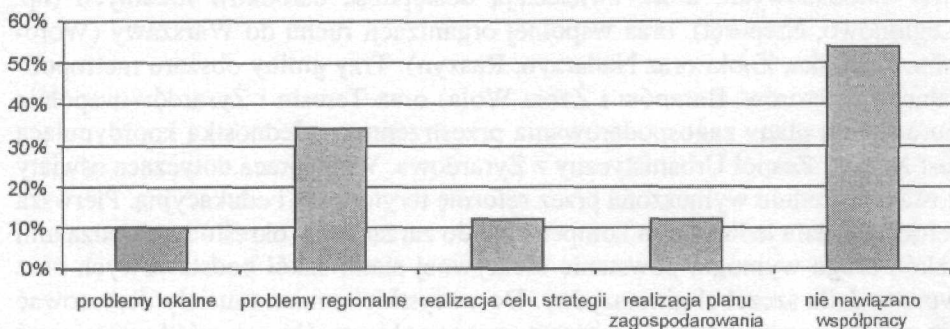
Rys. 5. Ocena współpracy między gminami

Źródło: badania własne.

gminy przyznały, że ich doświadczenia w kontaktach z partnerami były złe (Osieck, Józefów, Marki). Powodem nieudanej współpracy była jednostronność korzyści wynikających z umów.

Współpraca Warszawy z pozostałymi gminami OMW

Współpraca na styku miasto–strefa podmiejska jest szczególnie ożywiona – (por. rys. 6). Według wyników ankiet gminy warszawskie nawiązały współpracę w 32 przypadkach. 29 gmin z pozostałej części obszaru nie wykazało współpracy ze stolicą. Oznacza to, że Warszawa ogranicza się do współpracy wyłącznie z gminami bezpośrednio z nią graniczącymi. Wyjątkiem są gminy Józefów, Wiązowna i Zielonka. Z udzielonych odpowiedzi wynika, że nie nawiązały one współpracy ze stolicą.

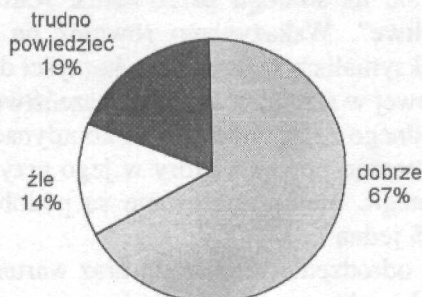
Rys. 6. Powody nawiązania współpracy między Warszawą a pozostałymi gminami (można było wskazać kilka odpowiedzi)

Źródło: badania własne.

Podobnie jak w przypadku gmin otaczających Warszawę, duży udział we współdziałaniu stanowi współpraca przy rozwiązywaniu problemów obejmujących kilka gmin. Niewielu respondentów wskazywało na wspólne realizowanie strategii lub planów zagospodarowania przestrzennego. Powodem tego mogą być różnice między partnerami, gdyż duża gmina warszawska przeraszająca budżetem kilkakrotnie możliwości finansowe sąsiada ma znaczną przewagę w negocjacjach. Jednak w przypadku wspólnych interesów gminy są w stanie osiągnąć konsensus.

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że w jedenastu gminach współpraca obejmowała rozbudowę infrastruktury. Wspólne działania dotyczyły głównie dróg. Proporcjonalnie duży udział miały kontakty w celu rozwiązania problemów komunikacyjnych (współfinansowanie linii autobusowych) i ochrony środowiska (wspólne przyłącza kanalizacyjne i rozbudowa oczyszczalni). Współpraca z zakresu oświaty znalazła się na ostatnim miejscu, ponieważ uczniowie z gmin strefy podmiejskiej dojeżdżają do Warszawy głównie do szkół średnich i wyższych, a te nie leżą w kompetencjach gmin.

Jak układała się współpraca z Warszawą?

Rys. 7. Ocena współpracy gmin OMW z Warszawą

Źródło: badania własne.

Respondenci stwierdzili, że o jakości współpracy między Warszawą a pozostałymi gminami obszaru metropolitalnego decydował urząd, z którym próbowano się porozumieć. W przypadku urzędów gmin warszawskich współpraca przebiegała bez większych problemów (rys. 7). Złe doświadczenia miały jednostki, które działały wspólnie z Urzędem Miejskim lub gminą Warszawa Centrum. W przytaczanych przykładach największą bolączką była biurokracja i niezrozumienie.

Więcej miejsca wymaga omówienie współpracy wewnątrz Warszawy. W ciągu ostatnich 8 lat powstało wiele barier i problemów ograniczających możliwość wspólnego działania. Pomijając dominujący potencjał gminy Centrum, największą przeszkodą było zerwanie dobrosąsiedzkich stosunków między nią a pozostałymi gminami warszawskimi. Wskazały na to zarówno wyniki badań, jak i wypowiedzi władz niektórych gmin warszawskich. Co trzeci przedstawiciel gmin warszawskich uznał, że relacje z gminą Centrum są negatywne. Większość respondentów (61%) uchyliła się od zaznaczenia jej konkretnego charakteru. Uzasadniając swój wybór, podawali jednak konkretne przykłady negatywnych stosunków. Oto niektóre z wypowiedzi: „Współpraca dotyczy nie tyle Gminy Centrum, co jednej z dzielnic, Mokotowa. Sama gmina Warszawa Centrum jest w znacznym stopniu fikcją prawną”; „W Gminie Centrum istnieje przekonanie, że Warszawa ogranicza się do samej gminy Centrum”; „gmina Centrum wyłączyła się ze współpracy z innymi gminami”; „Moja gmina ma więcej wspólnego z Raszynem niż z Centrum”.

Z 10 gmin warszawskich tylko dwie (Wilanów i Wawer) wskazały, że współpracowały z gminą Centrum. Warszawa była związkiem komunalnym 11 gmin, które zobowiązane były do współpracy. W myśl nowej ustawy, po wyborach samorządowych w 2002 r. Warszawa stała się jedną gminą złożoną z 17 jednostek pomocniczych (dzielnic). W jaki sposób nowy ustrój będzie wpływał na współpracę dzielnic, pokaże czas.

O istnieniu przeszkód w nawiązywaniu współpracy między gminami obszaru metropolitalnego mówiło 18% respondentów. Wśród najczęściej wymienianych znalazły się bariery finansowe. Oto jeden z głosów: „Gwałtowne pogorszenie

sytuacji finansowej gmin w 2000 i 2001 r. wymusiło rezygnację z wielu zamierzeń i skupienie się na strategii przetrwania. Ratujemy z zadań rozwojowych to, co możliwe”. Wskazywano również na brak partnerskiego traktowania sąsiada, maksymalizm w uzyskaniu korzyści dla siebie za wszelką cenę, brak etyki zawodowej w samorządach, pierwszeństwo doraźnych działań politycznych. Według jednego z respondentów za koordynację działań powinien być odpowiedzialny samorząd powiatu, który w jego przypadku odznacza się „brakiem wspólnej strategii, nieraz dublowane są podobne inwestycje, gdy można współfinansować jedną”.

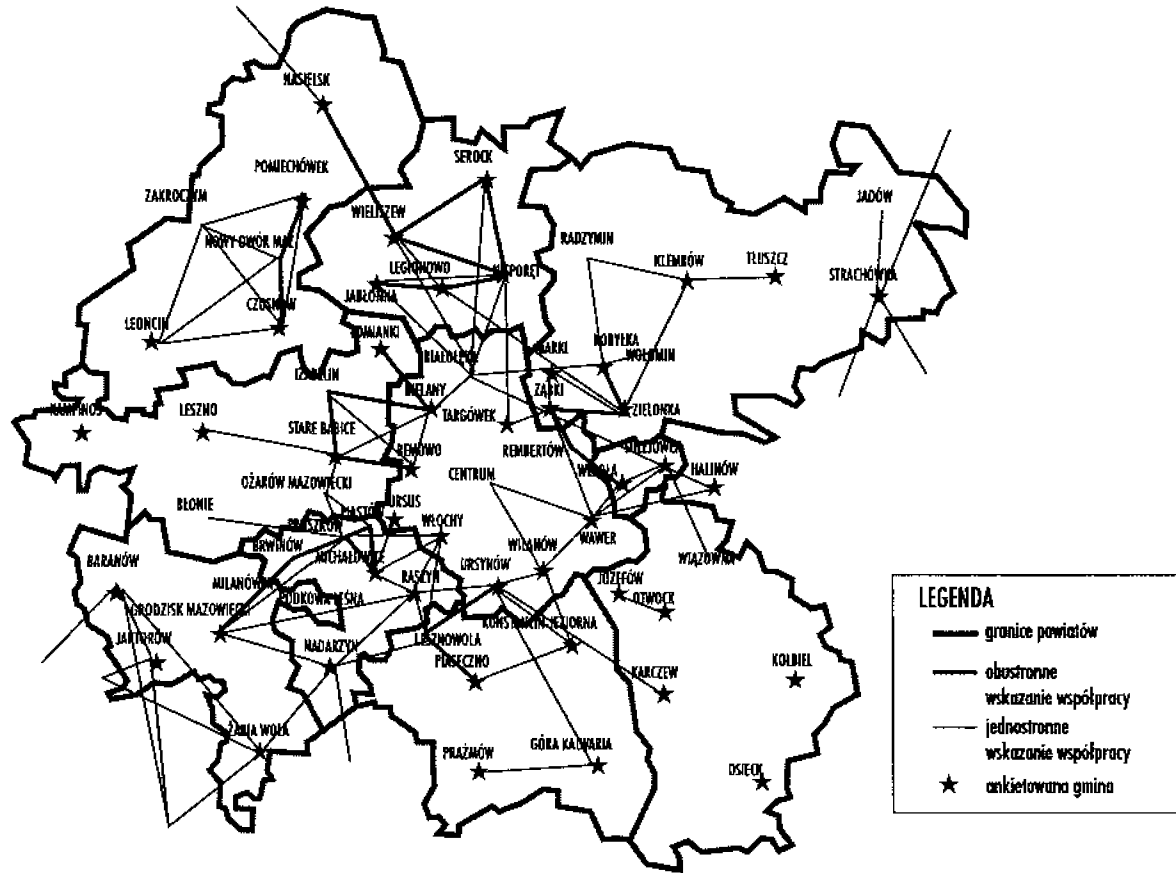
Okres transformacji i odrodzenie samorządu oraz warunki, w jakich współcześnie funkcjonują gminy obszaru metropolitalnego, wymuszają otwarcie na inne jednostki wraz z uelastycznieniem polityki. Dowodzi tego wpływ sąsiadów na rozwój gminy. W przeprowadzonych badaniach 79% respondentów uważa, że wpływ taki istnieje, w tym 37% uznało, że jest bardzo duży.

Jeśli wpływ gmin sąsiednich na rozwój porównamy z wpływem Warszawy, okaże się, że jest on stosunkowo mniejszy. Stolica z racji swojego potencjału społecznego i ekonomicznego ma większy zasięg oddziaływania. Oznacza to, że mimo znacznego oddalenia od gminy ma większy wpływ na jej rozwój niż jednostka sąsiadująca.

Na podstawie wskazań gmin stworzono mapę współpracy gmin obszaru metropolitalnego (rys. 8 na następnej stronie). W pytaniu o współpracę gmina mogła wskazać inną jednostkę, z którą współpracuje, jednocześnie sama mogła nie zostać wybrana. Z tego powodu wydzielono powiązania słabe – jednostronne, gdy gmina wskazała partnera, ale sama nie została wskazana, oraz powiązania silne – obustronne, gdy gmina wskazała partnera i sama została wskazana.

Rys. 8 pokazuje brak powiązań centrum miasta z otaczającymi jednostkami. Również między pozostałymi gminami warszawskimi brakuje wskazań świadczących o obustronnej współpracy. Najbardziej ożywioną współpracę wykazują gminy bezpośrednio graniczące z Warszawą, położone wzdłuż linii kolejowej Warszawa–Grodzisk Mazowiecki i Warszawa–Wołomin oraz w okolicach Zalewu Zegrzyńskiego. Na takie ukształtowanie powiązań współpracy między gminami największy wpływ miał czynnik wspólnego interesu oraz istniejąca sieć komunikacyjna. Inną przyczyną takiego układu mogą być stare powiązania występujące w ramach byłego województwa stołecznego. Granica występowania sieci współpracy pokrywa się z granicą dawnego województwa warszawskiego. Przez 24 lata istnienia we wspólnym układzie gospodarczym i politycznym wykształciły się trwałe kontakty i zaufanie.

Według wyników przeprowadzonych badań, gminy peryferyjne częściej kooperują z jednostkami spoza obszaru badań. Tym samym nie wchodzi w skład sieci współpracy obszaru metropolitalnego Warszawy. Są dwie grupy takich gmin – pierwsza położona na wschód od Tłuszcza, druga jest przyciągana przez Żyrardów. Spowodowane jest to organizacją ruchu kolejowego. Zdecydowana większość pociągów kończy swoje trasy w Grodzisku Mazowieckim i Tłuszczu.

Rys. 8. Współpraca gmin obszaru metropolitalnego Warszawy

Źródło: badania własne.

Współpraca między gminami wykracza również poza granice powiatu. Tylko powiaty nowodworski i legionowski odznaczają się silnym wewnętrznym zintegrowaniem. Jednostka, jaką jest powiat, jest za młoda (od jej restytuowania minęły zaledwie trzy lata) i za słaba finansowo i politycznie, aby poza swoimi ustawowymi obowiązkami zajmować się integracją własnych gmin. Wyjątkiem może tu być Piaseczno upatrujące w funkcji miasta powiatowego szansę przekształcenia się w subcentrum obszaru.

Pozytywne doświadczenia w nawiązywaniu kontaktów z innymi jednostkami umożliwiają dalszą integrację między gminami. Tworzy się sieć ścisłych powiązań oraz zależności między planowaniem i polityką wspólnie działających jednostek. Gminy Zalewu Zegrzyńskiego z jednej strony kooperują w promowaniu turystyki weekendowej wśród warszawiaków, z drugiej konkurują o konkretnego turystę.

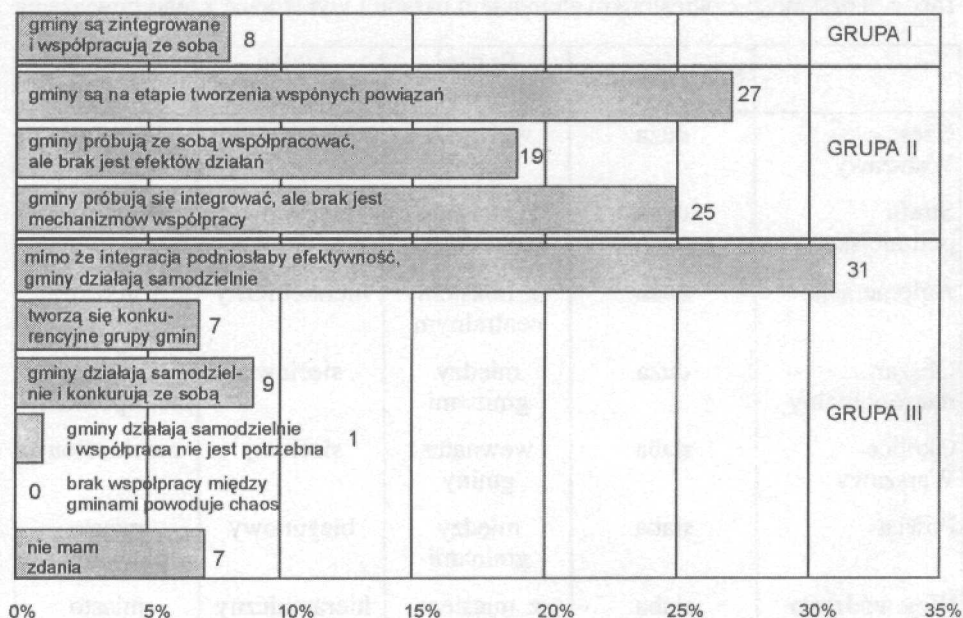
Ocena poziomu zintegrowania OMW

Poziom zintegrowania danego obszaru można oceniać na podstawie wielu wskaźników. Do pierwszych należy wspólna sieć infrastrukturalna, rozumiana jako połączenia w ramach jednego wodociągu czy kanalizacji. Kolejnym wskaźnikiem świadczącym o zintegrowaniu jest system transportowy i komunikacyjny. Poziom integracji można oceniać także na podstawie intensywności wspólnych działań władz lokalnych i organizacji społecznych. Związki między jednostkami przebiegają w wielu płaszczyznach i są zmienne w czasie.

O ocenę relacji zachodzących między jednostkami zapytano przedstawicieli władz samorządowych gmin OMW. Zadane pytania dotyczyły ogólnych relacji między gminami oraz utożsamiania się z określonym elementem układu przestrzennego.

Odpowiedzi opisujące relacje między jednostkami uszeregowano według stopnia integracji (od najsilniejszego do braku związków) i podzielono je na trzy grupy (rys. 9). W pierwszej grupie znajdują się wskazania informujące o wysokim poziomie zintegrowania (8 odpowiedzi). Druga grupa obejmuje odpowiedzi świadczące o tworzeniu się powiązań przy braku mechanizmów i efektów integracji (w sumie 71 wskazań). Ostatnia grupa dotyczy wskazań, które zaprzeczają istnieniu procesów integracji lub wskazują na konkurencyjność w zachowaniach się władz jednostek obszaru metropolitalnego. W grupie tej odnotowano 55 wskazań. W siedmiu przypadkach badani nie podjęli się oceny ogólnych relacji między gminami.

Duży udział odpowiedzi w drugiej i trzeciej grupie, z przewagą w drugiej, świadczy o początkowej fazie integracji między gminami. Najwięcej odpowiedzi (31) wskazywało na samodzielne działanie gmin przy jednoczesnym istnieniu świadomości, że współpraca z innymi jednostkami podniósłaby efektywność działań. Świadomość ta jest bardzo cenna, ponieważ stwarza szanse pogłębiania procesów integracji i powstania w przyszłości związków partnerskich między gminami.

Rys. 9. Relacje między gminami OMW w oczach respondentów. Respondenci mogli wskazać dwie odpowiedzi

Źródło: badania własne.

Wysoki udział odpowiedzi dotyczących braku mechanizmów współpracy między gminami (25) wskazuje na pewne luki w systemach prawnych i finansowych. Poza Stowarzyszeniem Metropolia Warszawa brak jest organizacji wspomagających tego rodzaju działania.

Poziom integracji obszaru metropolitalnego Warszawy próbowano ustalić również na podstawie stopnia utożsamiania się jednostki z konkretnym układem lub miejscem w układzie przestrzennym. Położenie w danym układzie świadczy o kierunku i sile powiązań między jednostkami. Określenie własnej pozycji nawiązuje do ostatniej grupy czynników integracyjnych związanych ze świadomością przestrzenną, tożsamością lokalną i relacjami między sąsiadami.

Respondentów zapytano, czy własną gminę utożsamiają z częścią: Warszawy, strefy podmiejskiej, aglomeracji, obszaru metropolitalnego, powiatu, województwa. Konkretnym odpowiedziom przypisano siłę, rodzaj, układ i kierunek powiązań występujących na obszarze badań.

Odpowiedzi na wykresie (rys. 10) uszeregowano według siły i kierunku powiązań. Najwięcej wskazań uzyskały dwie z pozoru odmienne w swoim znaczeniu odpowiedzi: 27 respondentów utożsamiało swoją gminę z częścią obszaru metropolitalnego, czyli wskazało na istnienie sieci powiązań. Z kolei 27 stwierdziło, że nie istnieją żadne konkretne powiązania i zależności, jedynie bliska odległość. Pomimo sprzeczności, obie odpowiedzi wskazują na brak

Tab. 2. Tożsamość z określonym elementem układu i wynikające z tego powiązania

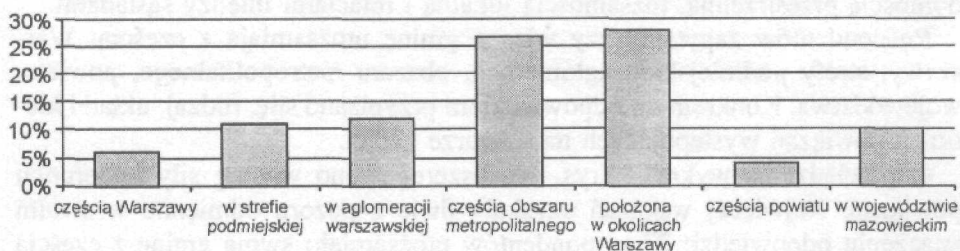
	Siła powiązań	Rodzaj powiązań	Układ powiązań	Kierunek powiązań
Część Warszawy	duża	wewnątrz gminy	biegunowy	Warszawa
Strefa podmiejska	duża	z miastem centralnym	biegunowy	Warszawa
Aglomeracja	duża	z miastem centralnym	hierarchiczny	Warszawa
Obszar metropolitalny	duża	między gminami	sieciowy	obszar metropolitalny
Okolice Warszawy	słaba	wewnątrz gminy	sieciowy	nieokreślony
Powiat	słaba	między gminami	biegunowy	miasto powiatowe
Województwo	słaba	z miastem centralnym	hierarchiczny	miasto wojewódzkie

Źródło: badania własne.

powiązań hierarchicznych w stosunku do Warszawy. Stolica nie występuje jako element dominujący, tylko jako główny węzeł sieci.

Według odpowiedzi uśrednionych do poziomu gminy 15 jednostek utożsamiało się z obszarem metropolitalnym. 11 z nich należy do Stowarzyszenia Metropolia Warszawa. Jest to ważna informacja, ponieważ władze tych gmin uczestniczyły w szkoleniach, konwentach i seminariach dotyczących ustroju metropolitalnego. Wynika z tego, że stowarzyszenie odgrywa ważną rolę w kształtowaniu się świadomości metropolitalnej. Pomimo większej liczby

Moja gmina jest:

Rys. 10. Percepcja własnej pozycji w układzie przestrzennym

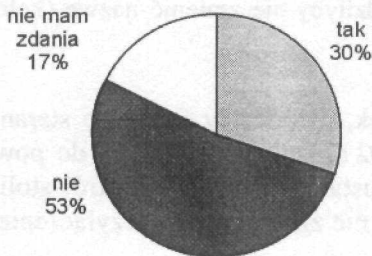
Źródło: badania własne.

wskazań respondentów na położenie w okolicach Warszawy, rozpatrując to zagadnienie na poziomie gmin, można zauważyć, że przeważa pogląd identyfikowania się z obszarem metropolitalnym. Odpowiedzi, które wskazywały na brak powiązań z Warszawą, czyli usytuowanie w województwie lub powiecie, odnotowano 14. Z województwem mazowieckim utożsamiały się peryferyjne gminy obszaru metropolitalnego (Żabia Wola, Kołbiel, Strachówka, Tłuszcz oraz Radzymin). Identyfikację z powiatem wskazała gmina Leoncin. W sumie ponad połowa respondentów, 57 na 98, wskazała na istnienie powiązań między potencjalnymi jednostkami obszaru metropolitalnego. Powiązania te mają jednak różny charakter intensywności.

Innym sposobem na zbadanie poziomu integracji było zapytanie przedstawicieli gmin obszaru metropolitalnego o ewentualną zmianę nazwy (rys. 11). Jeśli gmina zgodziłaby się na dodanie słowa „Warszawa”, oznaczałoby to występowanie powiązań emocjonalnych i utożsamianie się z obszarem metropolitalnym. W takim przypadku gmina rezygnuje z własnej, tradycyjnej nazwy, która dla wielu jest symbolem niezależności i posiada wartość samą w sobie. Pytanie to sprawdza również świadomość konieczności ponoszenia kosztów na rzecz rozwoju całego regionu.

Czy gmina zgodziłaby się na zmianę nazwy?

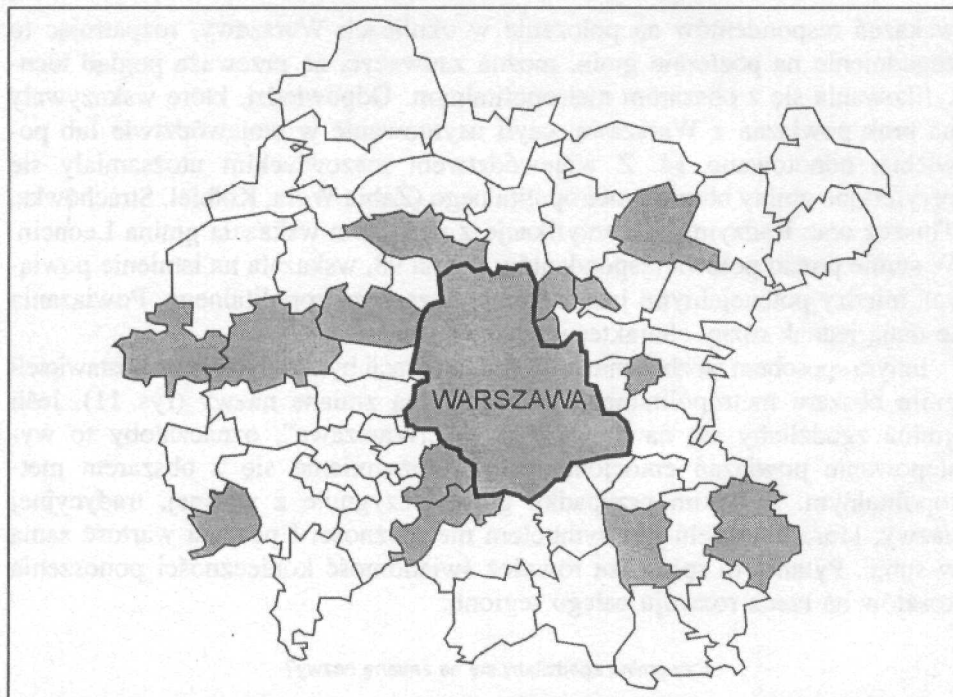

Rys. 11. Czy w ramach tworzenia obszaru metropolitalnego gmina zgodziłaby się na zmianę nazwy?

Źródło: badania własne.

Z formalnego punktu widzenia o zmianie nazwy jednostki terytorialnej decyduje Rada Ministrów, po przeprowadzeniu wielu konsultacji. Władze gminne nie mogą same decydować o nazewnictwie. Niektóre gminy upatrują szansę rozwoju w zmianie nazwy. Jako przykład może służyć wieś Janki, która wskutek powstania centrum handlowego reklamuje się jako Warszawa Janki.

Większość zapytanych respondentów nie chciała zmieniać nazwy własnej gminy, traktując ją zapewne jako symbol niezależności. Jedna trzecia odpowiedziała, że byłaby skłonna dodać do nazwy człon „Warszawa”. Po dokładnym przyjrzeniu się gminom, które zdecydowałyby się na zmianę (co ilustruje rys. 12), okaże się, że każda z nich ma inne motywacje i wiąże inne cele z tym symbolicznym przyłączeniem się do Warszawy. Niektóre z nich,

Rys. 12. Gminy, które zgodziłyby się zmienić nazwę (kolor szary)

Źródło: badania własne.

tak jak Wesoła i Sulejówkę, rozpoczęły formalne starania o przyłączenie do stolicy. Od 1 stycznia 2002 r. gminy te należały do powiatu warszawskiego. Po wprowadzeniu nowej ustawy regulującej ustrój stolicy, Wesoła stała się dzielnicą Warszawy. Sejm nie zgodził się na przyłączenie Sulejówka, pomimo akceptacji mieszkańców.

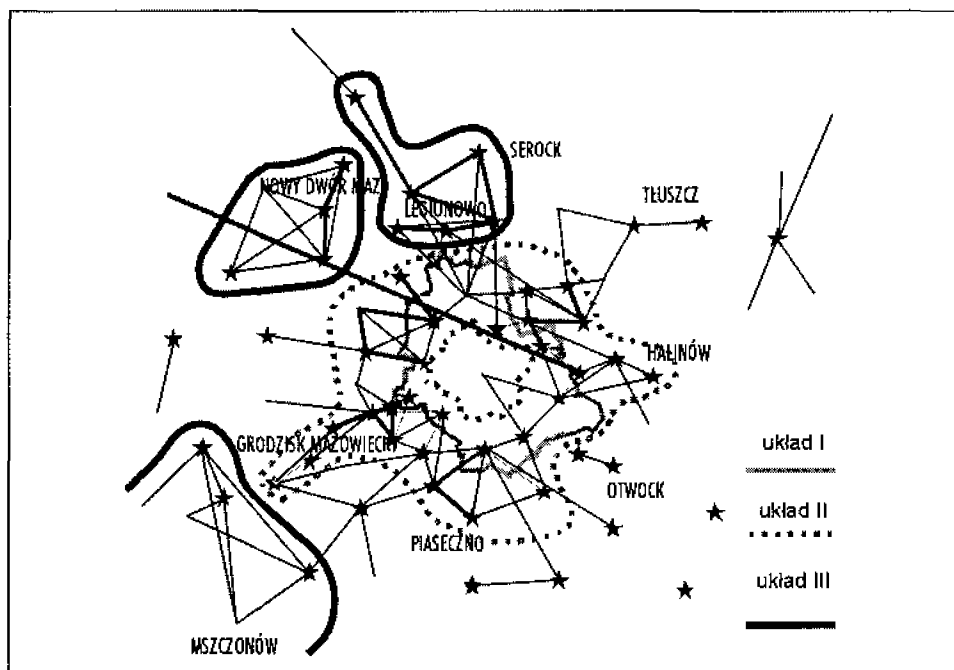
Wśród 14 gmin gotowych na zmianę są te, które bezpośrednio graniczą ze stolicą i znajdują się w jej strefie podmiejskiej (Izabelin, Jabłonna, Marki, Ząbki, Kobyłka, Lesznowola i Raszyn). Warszawa jest bardzo silnie powiązana funkcjonalnie z tymi gminami, choćby dlatego, że przechodzą przez nie najważniejsze drogi wylotowe, łączące stolicę z dużymi ośrodkami miejskimi. Innym przypadkiem są gminy peryferyjne (tj. Jaktorów, Kołbiel, Kampinos), które w ewentualnym przyłączeniu do formalnego obszaru metropolitalnego Warszawy upatrują większą szansę rozwoju. Większość z nich należy do zaplecza mieszkaniowego i rekreacyjnego stolicy.

Podsumowanie

Kształtowanie się obszarów metropolitalnych zależy od zachodzących równoległe procesów integracji i istniejących powiązań. W późniejszych okresach mogą one decydować o sile i konkurencyjności danego miasta.

Analiza wskaźników statystycznych gmin OMW wykazała, że powiązania funkcjonalne zachodzą między jednostkami o różnych cechach społeczno-ekonomicznych, a więc i o różnym potencjale rozwojowym. Natomiast procesy integracji, które mają swoje odzwierciedlenie we współpracy między jednostkami, zachodzą wśród gmin o podobnym, w większości przypadków wysokim potencjale rozwojowym. Integracja gmin o podobnym potencjale przyspiesza tworzenie się powiązań instytucjonalnych i spójnych rozwiązań organizacyjno-prawnych obejmujących cały region.

Uzyskane informacje o współpracy między jednostkami posłużyły do sporządzenia mapy sieci powiązań współpracy. Uznano, iż współpraca i jej przebieg będzie miała wpływ na procesy integracji całego obszaru. Z badań wynika, że na obszarze metropolitalnym Warszawy istnieją trzy układy współpracy (rys. 13).

Rys. 13. Układy współpracy na obszarze metropolitalnym Warszawy

Źródło: badania własne.

Pierwszy układ to gminy warszawskie z wyłączeniem gminy Warszawa Centrum. Podstawą do nawiązania współpracy było istnienie obowiązkowego związku komunalnego obejmującego Warszawę. Obecnie jednostki te są dzielnicami, które tworzą jedną gminę. Pomysłodawcy „ustawy warszawskiej”, chcieli w ten sposób rozwiązać spory kompetencyjne między jednostkami samorządowymi czterech stopni. Odizolowana politycznie gmina Centrum została rozbita na siedem dzielnic. Zabieg ten złagodzi różnice między jednostkami i przyspieszy procesy integracji.

Drugi układ to gminy warszawskie (bez gminy Centrum) i gminy bezpośrednio z nimi sąsiadujące. Tworzą one pierścień silnej współpracy, powstałej na gruncie powiązań funkcjonalnych strefy podmiejskiej i podobnego potencjału rozwojowego.

W skład trzeciego układu wchodzi pozostałe gminy obszaru metropolitalnego, tworząc grupy gmin współpracujących. Istnieją trzy takie grupy: 1) gminy powiatu nowodworskiego; 2) gminy położone w otoczeniu Zalewu Żegrzyńskiego; 3) gminy położone na południowym zachodzie, których współpraca wykracza poza obszar metropolitalny. Wszystkie grupy gmin mają jednostkę dominującą, pełniącą funkcję głównego węzła sieci współpracy. W pierwszym przypadku jest to Nowy Dwór Mazowiecki, a w pozostałych Legionowo i Mszczonów.

Sieć współpracy nie pokrywa się ze znacznie większym zasięgiem powiązań funkcjonalnych. Zaplecze mieszkaniowe wykracza daleko poza granice dawnego województwa warszawskiego. Prowadzi to do wniosku, że obszar metropolitalny Warszawy można podzielić na dwa rodzaje sieci powiązań. Pierwsza to sieć powiązań pasywnych, obejmująca zasięgiem gminy położone w okolicy Warszawy, które poza naturalnymi związkami z miastem, wynikającymi z położenia w jego pobliżu, nie wykazują żadnych działań prointegryacyjnych. Obszar objęty siecią pasywną identyfikowany jest z zapleczem mieszkaniowym, ponieważ jego zasięg jest największy. Istnieje również sieć powiązań aktywnych. Gminy będące jej węzłami, poza powiązaniem funkcjonalnymi, prowadzą aktywną politykę integracyjną rozumianą jako realizowanie wspólnych przedsięwzięć. Gminy te deklarują gotowość do podjęcia współpracy w ramach struktur organizacyjnych obejmujących obszar metropolitalny. Gotowość ta może prowadzić do powstania jednolitych rozwiązań prawno-organizacyjnych na obszarze metropolitalnym Warszawy. Sieć powiązań aktywnych jest mniejsza od sieci pasywnej.

Wśród badaczy procesów metropolizacji widoczne są różnice w interpretowaniu niektórych zjawisk. Jedna grupa naukowców formułuje tezy o izolacji współczesnych wielkich miast od otaczających obszarów. Wiąże się to z powstaniem globalnych sieci metropolii i zjawiskiem tunelu (Soldatos 1987; Castells 1998; Jałowiecki 2000). Z kolei inni uważają, że rozwój przestrzenny miast prowadzi do ścisłej integracji całego regionu, czyli metropolii i terenów otaczających. Na podstawie wyników przeprowadzonych badań można wnioskować, iż sieć powiązań aktywnych należy identyfikować z metropolią, czyli centrum miasta wraz z bezpośrednio otaczającymi jednostkami. Z jednej strony są one zintegrowane z centrum, z drugiej zaś różnią się od jednostek położonych dalej od niego. Sieć powiązań pasywnych należy natomiast łączyć z obszarem metropolitalnym.

W tym kontekście istotny jest fakt, iż kształtuje się świadomość metropolitalna władz samorządowych. Część ankietowanych gmin już teraz chciałaby powołania ustroju metropolitalnego Warszawy. Obszar metropolitalny Warszawy podlega dynamicznym przemianom. Tworzą się nowe struktury i zmieniają funkcje. OMW jest jednym z ważniejszych obszarów koncentracji gos-

podarczej w Polsce, dlatego procesy jego kształtowania powinny być istotne dla polityki regionalnej kraju, szczególnie w kontekście przystąpienia do Unii Europejskiej. Z tego powodu dalsze badania obszaru metropolitalnego Warszawy powinny być kontynuowane.

Literatura

- Castells M., 1998, *La société en réseau*, Paris: Fayard, za: B. Jałowiecki, 1999, *Metropolie*, Białystok: WSiFiZ.
- Chmielewski J.M., 1995, *Studium możliwości rozwoju obszaru metropolitalnego Warszawy* (główny projektant J.M. Chmielewski), Warszawa: Zarząd Miasta Stołecznego Warszawy.
- Chojnicki Z., 1996, „Region w ujęciu geograficzno-systemowym” (w:) T. Czyż, *Podstawy regionalizacji geograficznej*, Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Gontarski Z., 1980, „Obszary metropolitalne w Polsce”, *Biuletyn KPZK PAN*, z. 109.
- Gottdiener M., 1994, *The New Urban Sociology*, New York: Mc Graw Hill.
- Grzeszczak J., 1999, „Bieguny wzrostu a formy przestrzeni spolaryzowanej”, *Prace Geograficzne*, nr 173, Wrocław: PAN IGIiPZ.
- Jałowiecki B., 1999, *Metropolie*, Białystok: WSiFiZ.
- Jałowiecki B., 2000, *Spółeczna przestrzeń metropolii*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe „Scholar”.
- Knapp Z., 1983, *Aglomeracja warszawska. Analiza trendów rozwoju przestrzennego*, Warszawa: PWN.
- Lier K., 1965, „Region metropolitalny Warszawy – próba delimitacji”, *Biuletyn KPZK PAN*, z. 35.
- Potrykowska A., 1985, „Delimitacja strefy podmiejskiej Warszawy”, *Acta Universitatis Lodziensis, Folia Geographica*, nr 5.
- Soldatos P., 1987, *La nouvelle generation des villes internationales*, Montreal, cyt. za: B. Jałowiecki, 1999, *Metropolie*, Białystok: WSiFiZ.

A B S T R A C T S

Tomasz Zegar

THE INTEGRATION PROCESSES WITHIN THE METROPOLITAN AREA OF WARSAW

This research concerns the relations between the community of metropolitan area of Warsaw, their character and influence. The article is focused on cooperation between the units of area, which is considered to play an essential role in the process of integration. The attempt has been made to estimate the scale and range of integration on metropolitan area. The research is based on surveys (questionnaires) answered by the local authorities of metropolitan area's community. The analysis covers different partners, cooperation between them, as well as its aims and results. One of the major outcomes of the research is a map describing the network of interrelations. Different zones of integration together with passive and active connections were identified on the basis of directions and intensity of cooperation.